

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 415/2022-10

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a zo sudcov Libora Duľa a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], proti rozsudku Okresného súdu Zvolen č. k. 3 T 143/2018 z 12. apríla 2019, proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 5 To 54/2019 zo 6. augusta 2019 a proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Tdo 54/2021 zo 17. mája 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 26. júla 2022, smerujúcej proti Okresnému súdu Zvolen (ďalej len „okresný súd“), Krajskému súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uviedol, že mu boli porušené jeho práva na obhajobu, a to „v prípravnom konaní a pojednávaní súdu“, kde sa domáhal konfrontácie, ktorá mu nebola umožnená. Sťažovateľ bol uznaný vinným podľa § 208 ods. 1 [Trestného zákona], kde sa chcel brániť proti rozsudku krajského súdu č. k. 5 To 54/2019 z 12. apríla 2019 v spojení s opravným uznesením č. k. 5 To 54/2019 z 15. apríla 2021 na verejnom zasadnutí konanom 17. mája 2022.

II.

Argumentácia sťažovateľa

2. Sťažovateľ odmieta, že od návratu (v roku) 2010 mal týrať svoju bývalú družku a syna, pretože sa hneď zamestnal a vo voľnom čase pracoval na oprave rodinného domu. Uviedol okolnosti, ktoré viedli k jeho hádke so synom, a tiež, ako ho na chvíľu vyhodil. Vyjadril sa k výpovedi syna, že

ho nemohol vyrušovať pri učení a že v prípade konfrontácie s ním by nedostal § 208 ako týranie. Syn klamal a bol nahovorený na takúto výpoveď. Sudca a prokurátor na sťažovateľovu výpoveď nereagovali. Súd nepoukázal na skutočnosť, že závažnosť konania, ktorého sa sťažovateľ dopustil, nedosahuje intenzitu potrebnú na jeho konanie ako zločin týrania blízkej osoby. Sťažovateľ je presvedčený, že trestné stíhanie ako § 208 ods. 1 [Trestného zákona] je výsledkom úmyselného konania jeho bývalej družky, aby sa ho zbavila a využila proti sťažovateľovi orgány činné v trestnom konaní. Keby boli výpovede svedkov z očí do očí, podľa sťažovateľa by jeho bývalá družka prehrala, preto orgány trestnej činnosti zamietli konfrontáciu, ktorá by viedla k pravde, a preto boli porušené sťažovateľove práva na obhajobu „*a jej proces a porušenie ľudských práv*“. Sťažovateľ sa vyjadruje aj k vydieraniu, približuje okolnosti hádky s bývalou družkou, jej list a zrušenie vydierania prokurátorom. Podľa sťažovateľa mu dali účelovo najprv vyhrážanie a následne týranie, aby ho zlomili. Napokon sa sťažovateľ vyjadruje k listu, v ktorom jej písal, že už v dome nebude bývať, lebo žila so svojím frajerom, ako k dôkazovej listine. Sťažovateľ uvádza, že nemá peniaze na obhajobu, lebo nepracuje a má zdravotné problémy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

3. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní ústavný súd potom preskúmal, či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

4. Ústavná sťažnosť obsahuje formálne nedostatky, chýba viacero všeobecných náležitostí (plnomocenstvo na zastupovanie advokátom, jasné označenie subjektu, proti ktorému smeruje, a čoho sa domáha, navrhované dôkazy) a väčšina osobitných náležitostí návrhu na začatie konania (označenie, kto mal porušiť jeho základné práva a slobody, jasné označenie konkrétneho rozhodnutia, ktorým boli porušené jeho základné práva a slobody, konkrétne skutkové a právne dôvody, nebola pripojená kópia právoplatného rozhodnutia). Napriek týmto závažným nedostatkom podanie možno označiť za sťažnosť podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), pretože podľa obsahu aspoň náznakom obsahuje požiadavku na rozhodnutie ústavného súdu spolu s tvrdením o porušení označeného základného práva (na obhajobu, ktoré je zakotvené v čl. 50 ods. 3 ústavy, pozn.). Sťažovateľ bez pochybností za porušovateľov označil okresný súd, krajský súd a najvyšší súd. Naproti tomu sťažovateľ iba všeobecne namieta nedostatky orgánov činných v trestnom konaní a neoznačuje žiadny konkrétny orgán. Sťažovateľ nejasne označuje konkrétne rozhodnutia všeobecných súdov, proti ktorým brojí, uvádza iba rozsudok krajského súdu č. k. 5 To 54/2019 z 12. apríla 2019 v spojení s opravným uznesením č. k. 5 To 54/2019 z 15. apríla 2021, spisovú značku najvyššieho súdu 2 Tdo 54/2021 a dátum neverejného zasadnutia 17. mája 2022. Dôvody ústavnej sťažnosti sú paušálne použité proti všetkým označeným súdom, hoci sa vzťahujú primárne na okresný súd.

5. Ústavný súd vyžiadanim rozhodnutí zo súdneho spisu zistil, že rozsudkom okresného súdu č. k. 3 T 143/2018 z 12. apríla 2019 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) došlo k uznaniu sťažovateľa za vinného zo skutku kvalifikovaného ako zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 3 písm. d) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. b) Trestného

zákona a okrem iného k uloženiu trestu odňatia slobody vo výmere 9 rokov a 8 mesiacov. Krajský súd rozsudkom č. k. 5 To 54/2019 zo 6. augusta 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) zrušil výrok o treste rozsudku okresného súdu a odsúdil sťažovateľa k trestu odňatia slobody vo výmere 6 rokov. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu odôvodnené dôvodom podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku uznesením č. k. 2 Tdo 54/2021 zo 17. mája 2022 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietol.

6. Aj pri chýbajúcom právnom zastúpení sťažovateľa a prítomnosti viacerých nedostatkov zákonom ustanovených náležitostí ústavnej sťažnosti ústavný súd nevyzýval sťažovateľa na ich odstránenie. Vyhlásenie sťažovateľa o nedostatku prostriedkov na obhajcu ústavný súd považoval za žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu. Po overení údajov zo súdneho spisu ústavný súd pri zohľadnení viazanosti rozsahom a dôvodmi návrhu (§ 45 zákona o ústavnom súde) a pri akcente na materiálny prístup k ochrane ústavnosti ustálil ako predmet konania námietku porušenia základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy rozsudkami okresného súdu a krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu.

III.1. K namietanému porušeniu označeného práva rozsudkom okresného súdu:

7. Vo vzťahu k sťažovateľom napadnutému rozsudku okresného súdu ústavný súd konštatuje, že v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje ústavný súd v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

8. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom zo 6. augusta 2019. Sťažovateľ teda využil možnosť podania riadneho opravného prostriedku proti napadnutému rozsudku okresného súdu, o ktorom bolo krajským súdom aj rozhodnuté. Právomoc krajského súdu potom predchádza právomoci ústavného súdu.

9. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie označených práv napadnutým rozsudkom okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.2. K porušeniu označeného práva napadnutým rozsudkom krajského súdu:

10. Ústavný súd s prihliadnutím na princíp už spomínanej subsidiarity zisťoval, či sťažovateľ mal proti prípadnému zásahu krajského súdu do jeho práv účinný právny prostriedok, ktorým by sa mohol domôcť ich ochrany.

11. Podľa § 368 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie možno podať proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo ak boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa § 371.

12. Podľa § 371 ods. 1 Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu [písm. c)], rozhodnutie je založené na dôkazoch, ktoré neboli súdom vykonané zákonným spôsobom [písm. g)], rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom

posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť [písm. i)].

13. Rozhodovacia činnosť všeobecných súdov všetkých stupňov (vrátane dovolacieho) v zásade pokrýva celý rozsah základných práv spojených s trestným konaním, ktorý je relevantný pre konanie o ústavnej sťažnosti, keďže všeobecné súdy plnia úlohu nielen ochrancov zákonnosti, ale aj prvotných ochrancov ústavnosti. Právomoc ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) je preto (okrem výnimočných prípadov) uplatniteľná až po vyčerpaní riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré právna úprava subjektom zúčastneným na konkrétnom konaní pred orgánom verejnej moci v záujme ochrany ich práv (vrátane základných práv a slobôd) poskytuje. Právomoc najvyššieho súdu preto predchádza právomoci ústavného súdu.

14. Sťažovateľ mal k dispozícii účinný prostriedok nápravy (vo forme dovolania proti rozsudku krajského súdu), ktorý však využil len čiastočne pri namietaní nesprávneho právneho posúdenia. Okruh námietok spojených s právnym posúdením skutku však sťažovateľ neprevzal do ústavnej sťažnosti, v opačnom prípade by časť ústavnej sťažnosti smerujúcu proti rozsudku krajského súdu ústavný súd s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (§ 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

15. Podľa zistenia ústavného súdu dovolanie sťažovateľa neobsahovalo rovnaké námietky ako jeho ústavná sťažnosť. Dovolanie neobsahuje výhrady k zásadnému porušeniu práva na obhajobu ani k prípadným excesom v dokazovaní (ak by sťažovateľove námietky dosahovali takúto intenzitu). Hlavná sťažnostná námietka o porušení práva na obhajobu nevykonaním konfrontácie pritom mohla byť (ale nebola) predmetom dovolacieho prieskumu. Podľa zistenia ústavného súdu nebola táto výhrada uvedená ani v odvolaní sťažovateľa. Predmetom dovolania boli len námietky k správnosti právneho posúdenia.

16. Po tomto zistení ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je v časti námietok smerujúcich k porušeniu práva na obhajobu neprípustná, pretože sťažovateľ materiálne nevyužil dostupný právny prostriedok (dovolanie), ktorý mal k dispozícii. Neuviedol ani dôvod hodný osobitného zreteľa, pre ktorý nevyužil túto námietku a využil len námietku nesprávneho právneho posúdenia. Na základe týchto úvah ústavný súd v súlade s princípom subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti z dôvodu neprípustnosti podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.3. K porušeniu označených práv uznesením najvyššieho súdu:

17. Sťažovateľ napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu nevyčíta nič konkrétne, len všeobecne smeruje proti všetkým súdom námietku nevykonania konfrontácie, prípadne všeobecné námietky k hodnoteniu dôkazov.

18. Úlohou dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku je odstránenie závažných procesných a hmotnoprávných chýb v právoplatných rozhodnutiach súdov. Podmienky prípustnosti dovolania rieši zákon. Negatívne posúdenie otázky prípustnosti dovolania nemôže viesť k záveru o porušení základných práv sťažovateľa vtedy, ak zákonné pravidlá dovolania nepripúšťajú (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Postup súdu v súlade so zákonom nemôže byť dôvodom na vyslovenie porušenia označeného práva sťažovateľa. K takému záveru môže viesť len ústavne neudržateľný

výklad zákona najvyšším súdom v otázke posúdenia prípustnosti dovolania. Stanovenie podmienok obmedzujúcich prípustnosť dovolania je pritom v komplexnom ponímaní legitímne a korešponduje s postavením a úlohami, ktoré najvyšší súd ako dovolací súd plní. Pravidlá týkajúce sa prípustnosti dovolania majú za cieľ zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím.

19. Sťažovateľ podľa zistenia ústavného súdu v dovolaní neuviedol nosnú námietku o nevykonaní konfrontácie, ktorú uviedol v ústavnej sťažnosti. Najvyšší súd preto nemal možnosť zaujať k nej stanovisko, hoci na to zjavne mal právomoc, ak by mu bola riadne prezentovaná. Ústavný súd za takéhoto stavu nemôže podrobiť prieskumu napadnuté uznesenie najvyššieho súdu z hľadiska tejto novej skutočnosti formálne patriacej pod dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

20. Za danej situácie, vychádzajúc zo subsidiarity právomoci ústavného súdu a rešpektujúc inštančnú postupnosť pri uplatňovaní subjektívnych práv, je vylúčené, aby rozhodnutie dovolacieho súdu podliehalo ústavnému prieskumu z hľadísk, z akých nebolo preskúmané dovolacím súdom, hoci takémuto prieskumu nič nebránilo, ak by sťažovateľ námietku riadne vzniesol. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde z dôvodu neprípustnosti.

21. Svoje ostatné námietky sťažovateľ zároveň všeobecne zakladá na inom hodnotení dôkazov (výpovedí svedkov, poškodenej, listov), aké napokon prijali konajúce všeobecné súdy, a na nereagovaní súdu na jeho výpoveď. Ústavný súd však nie je ďalšou inštanciou všeobecného súdnictva s právomocou vykonávať akési konečné hodnotenie dôkazov a následne korigovať právne a skutkové závery, ku ktorým dospeli súdy vo svojich rozhodnutiach (I. ÚS 31/05). K takémuto zásahu by mohlo dôjsť len v prípade zistenia svojvôle v rozhodnutiach súdov. Bolo výlučne na zvážení všeobecných súdov, vykonanie ktorého z dôkazov malo pre rozhodnutie vo veci podstatný význam a vykonanie ktorého, naopak, nebolo právne významné.

22. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom všeobecného súdu nestotožňuje, nestačí na prijatie záveru o porušení práva na obhajobu napadnutým uznesením. Uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu (II. ÚS 34/99). Sťažovateľ ani v ústavnej sťažnosti nepredložil konkrétnu ústavnoprávnu argumentáciu spochybňujúcu udržateľnosť záverov najvyššieho súdu. Skôr vyjadril svoje nestotožnenie sa so závermi súdov nižších stupňov, opakoval svoje skoršie námietky (vrátane svojho nazerania na skutkové a právne otázky) a k nim predložil všeobecné výhrady, že „to bolo naňho dôkladne nachystané“, že „išlo o zámer jeho bývalej družky“. V prevažnej miere ide o opakovanie dôvodov uvedených v odvolaní, len čiastočne boli tieto výhrady spomenuté v dovolaní. Tým stavia ústavný súd do pozície ďalšej inštancie, ktorá by mala opätovne posudzovať rovnaké námietky. Čiastočne ide aj o uvádzanie nových námietok, čím stavia ústavný súd po pozície súdu prvého stupňa. Sťažovateľova ostatná argumentácia sa tiež mýňa s obsahom označeného práva.

23. Nezistiac medzi namietaným porušením práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a účinkami výkonu dovolacích právomocí prejavovaných v napadnutom uznesení žiadnu príčinnú

súvislosť, ústavný súd v súlade so svojou konštantnou judikatúrou (napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07) pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť v tejto zostávajúcej časti ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.4. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom:

24. Ústavný súd môže podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a ústavný súd žiadosti sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nevyhovel.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. septembra 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu